

نگاهی به زندگی و مبارزات شهید مدرس / نطق های آتشین مدرس در دوران استبداد رضاخانی

با فرارسیدن دوره هفتم مجلس شورای ملی در سال 1307 رضاخان تصمیم گرفت به هر نحو ممکن از ورود مدرس و یارانش به مجلس جلوگیری کند

با فرارسیدن دوره هفتم مجلس شورای ملی در سال 1307 رضاخان تصمیم گرفت به هر نحو ممکن از ورود مدرس و یارانش به مجلس جلوگیری کند و به همین دلیل انتخاباتی فرمایشی برگزار کرد به نحوی که حتی یک رأی به نام مدرس از صندوقها بیرون نیامد به همین علت مدرس گفت: " (اگر) 20 هزار نفر از مردمی که در دوره های گذشته به من رأی دادند همگی مرده باشند یا رأی نداده باشند پس آن یک رأی را که خودم به خودم دادم چه شده است!" به گزارش خبرگزاری مهر؛ شهید سیدحسن مدرس بر حسب اسناد تاریخی از سادات طباطبایی زواره است که نسبش به حضرت امام حسن مجتبی (ع) می رسد. جدش «سید عبدالباقی» بیشترین نقش را در تعلیم سیدحسن ایفا نمود و او را به مسیر علم و تقوا هدایت کرد. وی در سال 1298 ه.ق به منظور ادامه تحصیل علوم دینی رهسپار اصفهان گردید و به مدت 13 سال در حوزه علمیه این شهر محضر بیش از سی استاد را درک کرد. وی طی این مدت ادبیات عرب، فقه، عرفان، فلسفه و اصولی را فراگرفت و به درجه اجتهاد رسید.

آیت الله سید حسن مدرس پس از اتمام تحصیلات در اصفهان در شعبان 1311 ه. ق وارد نجف اشرف شد. در مدرسه منسوب به صدر سکونت اختیار نمود و با عارف نامدار «حاج آقا شیخ حسینعلی اصفهانی» هم حجره گردید. مدرس در این شهر از جلسه درس آیات عظام سیدمحمد فشارکی و شریعت اصفهانی بهره برد و با سیدابوالحسن اصفهانی، سید محمد صادق طباطبایی و شیخ عبدالکریم حائری، سید هبه الدین شهرستانی و سیدمصطفی کاشانی ارتباط داشت و مباحثه های دروس خارج را با آیت اله حاج سیدابوالحسن و آیت الله حاج سیدعلی کازرونی انجام می داد. وی به هنگام اقامت در نجف روزهای پنجشنبه و جمعه هر هفته به کار می پرداخت و درآمد آن را در پنج روز دیگر صرف زندگی خود می نمود. پس از هفت سال اقامت در نجف و تأیید مقام اجتهاد او از سوی علمای این شهر به سال 1318 ه. ق (در چهل سالگی) از راه ناصریه به اهواز و منطقه چهارمحال و بختیاری راهی اصفهان گردید.

دوران تدریس

مدرس پس از بازگشت از نجف در اصفهانی اقامت نمود. وی در مدارس علمیه درس فقه و اصول و منطق و شرح منظومه می گفت و در روزهای پنجشنبه طلاب را با چشمه های زلال حکمت نهج البلاغه آشنا می نمود. تسلط وی به هنگام تدریس در حدی بود که از این زمان به "مدرس" مشهور گشت. وی همراه با تدریس، با حربه منطق و استدلال با عوامل ظلم و اجحاف به مردم به ستیز برخاست و با اعمال و رفتار زورمداران مخالفت کرد. و در این زمان با اجحاف و زورگوییهای «صمصام السلطنه» نسبت به مردم اصفهان مبارزه می کرد و می گفت آنها (حاکمان قاجار) دیروز به نام استبداد و اینها امروز به نام مشروطه مردم را کتک می زنند.

صمصام السلطنه با مشاهده این وضع دستور توقیف و تبعید مدرس را صادر کرد اما وقتی ماجرای تبعید این فقیه به گوش مردم اصفهان رسید کسب و کار خود را تعطیل و به دنبال مدرس حرکت کردند. این وضع حاکم اصفهان را ناگزیر به تسلیم نمود و از روی ناچاری در اخذ مالیات و دیگر رفتارهای خود تجدیدنظر کرد و مدرس هم در میان فریادهای پرخروش مردم که می گفتند "زنده باد مدرس"، به اصفهان بازگشت.

تسلیم ناپذیری او در مقابل کارهای خلاف و امور غیرمنطقی بر گروهی سودجو و فرصت طلب ناگوار آمد و تصمیم به ترور او گرفتند. اما با شجاعت مدرس و رفتار شگفت انگیز او این ترور نافرجام ماند و افراد مذکور در اجرای نقشه مکارانه خود ناکام ماندند. مدرس با ورود به تهران در اولین فرصت درس خود را در مدرسه سپهسالار (شهید مطهری کنونی) آغاز نمود و ضمن شرکت در فعالیتهای سیاسی و اجتماعی امور درسی را منظم و نظامنامه تحصیلی طلاب را تدوین کرد. از آن شهید رساله ای در فقه استدلالی به جای مانده که اگر صاحبان فن و اهل نظر آن را بررسی کنند تصدیق می نمایند که در صورت تکمیل، این کتاب هم تراز کتاب مکاسب شیخ انصاری است و از کارهای مهم و در خور توجه این فقیه فرزانه تدوین تفسیر جامع برای قرآن بود که از آثار قلمی وی تا بیست اثر در حال حاضر در دسترس می باشد.

ورود به مجلس

در اصل دوم متمم قانون اساسی ایران پیش بینی شده بود که قوانین مصوبه مجلس شورای ملی باید زیر نظر هیأتی از علما و

مجتهدان در مجلس حضور داشته و بر قوانین مجلس ناظر باشند و مفاد آن از نظر شرعی به تأیید و امضای آنها برسد. در دوره دوم مجالس از سوی فقها و مراجع تقلید شهید مدرس به عنوان مجتهد طراز اول برگزیده شد تا به همراه چهار نفر از مجتهدان دیگر مجلس رفته، بر قوانین مصوب آن نظارت داشته باشد. موقعیت حساس ایران و بی‌کفایتی زمامداران و نفوذ کامل بیگانگان شرایطی را بر ایران تحمیل ساخت که با استقامت و پایداری شهید مدرس برخی از این شرایط تحمیلی خنثی گردید. یکی از این موارد اولتیماتوم ننگین دولت روس به همدستی دولت انگلیس بود که طی آن خواهان اخراج «مستر شوستر» گردید. بر اثر این مخالفت و نیز تظاهرات مردم به تبعیت از روحانیون، مجلس موفق نشد برای جواب دادن به دولت روس تصمیمی اتخاذ کند.

حیله‌گران انگلیس که قدرت مبارزه و نفوذ روحانیت متعهد را به طوری عینی مشاهده کردند، تصمیم گرفتند به منظور کاستن از فروغ این اقتدار معنوی و استمرار سلطه خویش بر ایران، نظامی را به وجود آورند تا ستیز با روحانیت و باورهای دینی را اساس کار خود قرار دهد. فردی که اجرای مطامع و این حیله جدید استعمار انتخاب گردید «سیدضیاءالدین طباطبایی» مدیر روزنامه «رعد» بود که به انگلستان تمایل داشت و در صدد آن گردید تا با کودتای ننگین سوم اسفند 1299 روح قرارداد وثوق‌الدوله را در کالبدی دیگر بدمد. در همان زمان مدرس با هوش ذاتی و فراستی که داشت فهمید که حرکت وی ساخته و پرداخته انگلستان است و پس از چهل سال که اسناد وزارت خارجه انگلستان انتشار یافت پیش‌بینی خود را به اثبات رسانید. شخص دیگری که در انجام این کودتا نقش مهمی برعهده داشت «رضاخان» بود که بعدها به پهلوی معروف شد.

در نیمه شب سوم اسفند 1299 نیروهای قزاق به سرکردگی این خائن خائف وارد تهران شده، با همدستی و توافق قبلی شهربانی، به دستگیری مبارزان و افراد آزادی‌خواه پرداخت و بلافاصله حکومت نظامی اعلام شد. مدرس که چون خاری در چشم این خودباختگان بود، در همان لحظات اول دستگیر و روانه زندان گردید. موقعی که او را از خانه به تبعیدگاه قزوین می‌بردند به درخت زردآلویی که در باغچه خانه‌اش بود اشاره کرد و به فرزندش گفت نگران من نباشید، با شکفتن این شکوفه‌ها بازمی‌گردم. پیش‌بینی او درست از آب درآمد و دوران زندانی مدرس در کابینه سیاه سیدضیاء 93 روز طول کشید که این مدت پایان عمر کوتاه این کابینه بود.

یکی از حوادث اسفبار که با دوران مجلس چهارم مصادف بود طغیان رضاخان در مقام وزارت جنگ است. وی سعی داشت امور نظامیه، بودجه و قوای نظامی را تحت اختیار خود قرار دهد. شهید مدرس بدون آنکه از تشکیلات عنکبوتی رضاخان هراسی به دل راه دهد با قدرت معنوی فوق‌العاده‌ای مبارزه با این چهره منفور را آغاز کرد و در جلسه 148 دوره چهارم مجلس که مصادف با 12 مهر 1301 بود نطقی علیه رضاخان بیان کرد و اظهار داشت: "در وضع کنونی امنیت مملکت در دست کسی است که اغلب ما از دست او راضی نیستیم و باید بدون ترس و پرده بگویم که ما قدرت داریم او را عزل کرده برکنارش کنیم!"

با فرارسیدن دوره هفتم مجلس شورای ملی در سال 1307 رضاخان تصمیم گرفت به هر نحو ممکن از ورود مدرس و یارانش به مجلس جلوگیری کند و به همین دلیل انتخاباتی کاملاً فرمایشی برگزار کرد. به نحوی که حتی یک رأی به نام مدرس از صندوق‌ها بیرون نیامد به همین علت مدرس در مجلس درس خود گفت: " (اگر) 20 هزار نفر از مردمی که در دوره‌های گذشته به من رأی دادند همگی مرده باشند یا رأی نداده باشند پس آن یک رأی را که خودم به خودم دادم چه شده است!"

شهادت

«سرتیپ درگاهی» رئیس شهربانی تهران که عداوتی خاص با مدرس داشت در پی فرصتی می‌گشت تا عقرب‌صفت، زهر خود را فرو ریزد. به همین منظور در شب دوشنبه شانزدهم مهرماه 1307 به همراه چند پاسبان مسلح به منزل مدرس رفته، پس از مضروب و مجروح کردن اهل خانه و زیر کتک گرفتن شهید مدرس وی را سربرهنه و بدون عبا دستگیر کردند و به قلعه خواف تبعید نمودند. آن شهید والامقام دوران تبعید را علیرغم اوضاع مشقت‌بار با روحی شاداب و قیافه‌ای ملکوتی سپری کرد. آن فقیه فرزانه پس از 9 سال اسارت در قلعه خواف به دنبال اجرای نقشه رضاشاه روانه کاشمر گردید و در حوالی غروب 27 رمضان 1356 هـ. ق مطابق با دهم آذر 1316 هـ. ش سه جنایتکار و خبیث به نام‌های جهانسوزی، خلج و مستوفیان نزد مدرس آمده و چای سمی را به اجبار به او دادند و چون دیدند از اثر سم خبری نیست عمامه سید را در حین نماز از سرش برداشته، بر گردنش انداختند و آن فقیه بزرگوار را به شهادت رساندند. مشهد این فقیه فرزانه در شهر کاشمر زیارتگاه عاشقان معرفت و شیفتگان حقیقت می‌باشد.

سخن را با کلامی از امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) درباره شهید مدرس به پایان می‌بریم: امام خمینی (ره): «... در واقع شهید بزرگ ما مرحوم مدرس که القاب برای او کوتاه و کوچک است ستاره درخشانی بود بر تارک کشوری که از ظلم و جور رضاشاهی تاریک می‌نمود و تا کسی آن زمان را درک نکرده باشد ارزش این شخصیت عالی‌مقام را نمی‌تواند درک کند.» مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی): «اثبات یگانگی دین و سیاست و تحقق خواسته‌های تاریخی ملت در این کشور،

حاصل فداکاریهای بی شمار نخبگان و جانبازی شهیدان معظم، همچون مدرس است بنابراین قوانین و حاصل فعالیت‌های مجلس باید منطبق بر اسلام باشد»

نوشته: حجت الاسلام ناصحی

کلید واژه های مطلب: دهم آذرماه سالروز شهادت آیت الله مدرس | حجت الاسلام ناصحی | شهید مدرس |